

Ergen yaş grubunda aleksitimi ve sürekli kaygı düzeyi ilişkisinde düşünce eylem kaynaşmasının aracı rolünün incelenmesi

Investigating the mediating role of thought-action fusion in the relationship between alexithymia and trait anxiety levels in an adolescent population

Mesut Yavuz¹, Burak Akdeniz², Armağan Akyol², Hicran Çağla Kurt², Cemile Bilgis², Aslı Çolak², Doğukan Akbay², Beyza Ekiz², Muhammed Tayyib Kadak³

¹Uzm. Dr., Fransız Lape Hastanesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları, İstanbul Aydın Üniversitesi Psikoloji Bölümü, Türkiye <https://orcid.org/0000-0002-8957-6510>

²Psk., İstanbul Aydın Üniversitesi Psikoloji Bölümü, Türkiye <https://orcid.org/0000-0002-5113-3191>-<https://orcid.org/0000-0001-9786-2077>-<https://orcid.org/0000-0002-8588-3302>-<https://orcid.org/0000-0002-6835-4003>-<https://orcid.org/0000-0003-0879-8611>-<https://orcid.org/0000-0002-0173-7747>-<https://orcid.org/0000-0002-8383-4398>

³Doç.Dr., İstanbul Cerrahpaşa Üniversitesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD, Türkiye <https://orcid.org/0000-0003-0016-311X>

ÖZET

Amaç: Ergenlerde aleksitimi kişilik özelliği ile kaygı düzeyi arasındaki ilişkide, düşünce eylem kaynaşmasının (DEK) aracı etkisini incelemektir. **Yöntem:** İstanbul ilinde 11-17 yaş aralığında 985 ergen (%55.2 kız, s=544; %44.8 erkek, s=441) çalışmaya dahil edilmiştir. Sosyodemografik bilgi formu, 20 soruluk Toronto aleksitimi ölçeği (TAÖ-20), çocuklar için düşünce eylem kaynaşması ölçeği (DEK-Ç) ve çocuklar için sürekli kaygı envanteri (SKE-Ç) uygulanmıştır. Cinsiyetler arası ölçek puanları bağımsız örneklem t testi ile karşılaştırılmıştır. Ölçekler arası korelasyonlar Pearson momentler çarpımı korelasyon testi ile analiz edilmiştir. DEK-Ç puanlarının, aleksitimi ile kaygı düzeyi arasındaki etkisi mediyasyon analizi ile değerlendirilmiştir. Modele cinsiyet ile yaş kontrol değişkenleri olarak eklenmiştir. **Bulgular:** Kız cinsiyette TAÖ-20 ve SKE-Ç toplam puanları, erkek katılımcılara oranla anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. TAÖ-20 toplam puanları, SKE-Ç puanları ile pozitif yönde güçlü korelasyon göstermektedir. TAÖ-20 ile DEK-Ç puanları arasında ve DEK-Ç ile SKE-R puanları arasında zayıf düzey korelasyon bulunmaktadır. Mediyasyon analizine göre, aleksitimi düzeyi direkt olarak yüksek kaygı düzeyi ile ilişkilidir. DEK, aleksitimi ile kaygı arasında istatistiksel anlamlı olarak aracı etkiye sahiptir. **Sonuç:** Ergen yaş grubunda aleksitimi kişilik özellikleri, kaygı düzeyini arttırabilmektedir. DEK, aleksitimi ve kaygı sorunları arasındaki ilişkide aracı rol oynamaktadır. Aleksitimi kişilik özelliğine sahip ergenlerde, DEK'e yönelik terapötik müdahale yöntemlerinin uygulanması, kaygı sorunlarının azaltılmasında faydalı olabilir.

Anahtar Sözcükler: Aleksitimi, kaygı, düşünce-eylem kaynaşması, ergen

(*Klinik Psikiyatri Dergisi* 2020;23:326-332)

DOI: 10.5505/kpd.2020.83435

SUMMARY

Objective: To investigate the mediation effect of thought action fusion (TAF) in the relationship between the alexithymia and trait anxiety levels. **Method:** 985 adolescents (%55.2 female, n=544, %44.8 male, n=441) between the ages of 11-17 were included in this study. The socio-demographic questionnaire, 20 item Toronto alexithymia scale (TAS-20), thought action fusion inventory for children (TAFIC) and trait anxiety inventory for children (TAI-C) were used. In terms of gender, the mean scores of the scales were compared by independent sample t test. The correlations between the scales were analyzed by Pearson product moment correlation analysis. The mediation effect of TAFIC scores on the relationship between the alexithymia and trait anxiety levels were tested by mediation analysis. The gender and age variables were included in the model as covariants. **Results:** The mean scores of TAS-20 and TAI-C were higher in females than males, significantly. There were strong correlations between TAS-20 total scores and TAI-C scores. There were weak correlations between TAS-20 and TAFIC total scores; and TAFIC total and TAI-C scores. The mediation analysis indicated that alexithymia levels are directly associated with high anxiety levels. TAF has mediation effect on the relationship between the alexithymia and anxiety levels. **Discussion:** The alexithymia personality traits may improve anxiety levels in adolescent population, and TAF plays a mediator role in this relationship. It is suggested that, using associated therapeutic interventions focusing on TAF problems may improve the anxiety problems in adolescents presenting with alexithymia personality traits.

Key Words: Alexithymia, anxiety, thought-action fusion, adolescent

GİRİŞ

Düşünce eylem kaynaşması (DEK), düşüncelerin ve eylemlerin ayrıştırılmasında zorlukla karakterize, büyüsel düşünce tarzı olarak tanımlanmaktadır. DEK sorunlarının varlığında bir eylemin veya olayın düşünülmesi, onun gerçekleşmesi anlamına gelebilmektedir (1). Erken dönemde birey ile çevre arasında ayırım henüz net değildir. Bilişsel ve algısal gelişim ile birlikte, bireyin ruhsal ve bedensel sınırları ile çevre arasında sınırlar çizilmektedir (2). Ahlaki baskıların yoğun olduğu ve suçluluk hissinin tetiklenmesinin kolay olduğu çevrede veya okulda yetişmenin; buna ek olarak bir düşünce ile ilişkili olumsuz bir olayın tesadüfi olarak aynı anda gerçekleşmesinin DEK gelişim riskini arttıracığı öne sürülmüştür (3). DEK'in ahlak ve olabilirlik olarak iki türü tanımlanmıştır. DEK ahlak, kabul edilemez bir durumu veya olayı düşünmenin, en az uygulamak kadar kötü olduğu inancıdır (4). DEK olabilirlik ise, kabul edilmesi zor bir düşünceye sahip olmanın, bu düşünce ile ilişkili olayın gerçekleşmesi olasılığını arttıracığı inancını tanımlamaktadır (5). DEK'nın durumsal (state) veya süreklilik gösteren (trait) bir özellik mi olduğu incelenmektedir. DEK'nın duygudurum ve dış etmenler ile etkilenebileceği ve terapötik müdahaleler ile iyileştirilebileceği düşünülmektedir (3).

DEK, yüksek kaygı düzeyi ve obsesif kompulsif belirtilerin oluşum riskini arttıran sorumluluk hissi ile ilişkilidir (1,6). DEK'in üst bilişsel sorunlara benzer bir mekanizma ile kaygı düzeyini arttırabileceği öne sürülmüştür. Sağlık kaygısında "eğer sağlığımla ilgili endişelenirsem, hasta olmaktan korunurum" olumlu üst bilişsel sorun veya panik bozuklukta görülebilecek " aklıma kalp krizi geçirebileceğim düşüncesi geldi, şimdi bu düşünce ile başa çıkamayacağım ve felaket olacak" olumsuz üst bilişsel sorun olarak kaygı düzeyini arttırıcı olarak etki edebilir. Bununla birlikte bu iki üst bilişsel sorununda da, düşüncelerin ortaya çıkabilecek sonucu etkileyebileceğine dair büyüsel bir düşünce alt yapısı da dikkate alındığında, DEK ile üst biliş sorunlarının, yüksek kaygı düzeyinin ortaya çıkışında yakın ilişki içinde oldukları düşünülmektedir (3).

Obsesif kompulsif bozukluk ve kaygı bozukluğu ile ilişkilendirilen diğer bir ruhsal tablo aleksitimi kişilik özelliğidir (7,8). Aleksitimi, bireyin duygularını tanıma ve ifade etmede güçlük yaşaması ile karakterize bir kişilik özelliğidir. Aleksitimide ek olarak, aşırı dışa dönük düşünce özellikleri, hayal kurmada kısıtlılık ve empatik düşünmede beceri eksikliği görülebilmektedir (9). Bu kısıtlılıklar nedeni ile aleksitimi kişilik özelliğine sahip ergenler, sağlıklı arkadaş ilişkileri geliştirme ve sosyal etkileşime girmekte sorun yaşayabilmektedirler (10). Sosyal işlevsellikte azalma ve izolasyon değersizlik hislerini arttırabilmekte, benlik saygısını düşürebilmekte ve kaygı düzeyini yükseltebilmektedir (11,12,13). Türkiye'de İstanbul ilinde yapılan bir araştırmada 14-17 yaş ergenlerde aleksitimi kişilik özelliklerinin görülme sıklığı %19 olarak bildirilmiştir (14).

Yazın incelendiğinde aleksitimi kişilik özelliğinin yüksek kaygı düzeyi ile ilişkili olabileceği bildirilmiştir (8). DEK sorunlarının da kaygı bozukluklarının gelişiminde etkili olduğu belirtilmektedir (3). Yüksek kaygı düzeyi ve ilişkili ruhsal bozukluklar da, arkadaş ilişkilerinde ve sosyal işlevsellikte azalma (15), okul devamsızlığı (16), somatoform bozukluklar (17), uyku bozuklukları (18), düşük benlik saygısı (19,20) vb. psikososyal sorunların görülme sıklığını arttırabilmektedir. Bilgilerimize göre, aleksitimi kişilik özelliğinin kaygı düzeyi ile ilişkisinde DEK sorunlarının etkisi araştırılmamıştır. Bu bilgiler ışığında çalışmamızda, ergen yaş grubunda, aleksitimi kişilik özelliğinin kaygı sorunları ile ilişkisi ve bu ilişki üzerinde DEK'in aracı etkisi incelenecektir.

YÖNTEM

Katılımcılar ve Prosedür

Çalışmada yazında ergen yaş grubunda konu ile ilgili üst biliş ve depresif belirtiler üzerinde yapılan az sayıda araştırma dikkate alınarak, geniş bir örneklem sayısı olarak 1000'in üzerinde katılımcıya ulaşılması hedeflenmiştir. Hedeflenen katılımcı sayısı tespit edildikten sonra, İstanbul'un farklı sosyoekonomik düzeye sahip okulların çalışmaya dahil edilmesi için İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve

İlgili okul müdürlükleri ile irtibata geçilmiş ve ilgili okullar belirlenmiştir. Avrupa yakasından iki ve Anadolu yakasından bir olmak üzere üçü devlet okulu ile Avrupa yakasından bir özel okulda öğretim gören 11-17 yaş aralığındaki 985 ergen ile yürütülmüştür. İlgili rehberlik birimleri ile irtibata geçilerek, devlet okullarından 300'er, özel okuldan ise 100 öğrenci rehberlik derslerinin olduğu gün rastgele seçilerek çalışmaya dahil edilmiştir. Katılımcıların % 44.8 kadarı erkek (s=544, yaş ortalaması, 13.82 ± 1.61), yüzde 55.2 kızdır (s=441, yaş ortalaması, 14.18 ± 0.69). İlk olarak 1000 ergene ulaşılmış buna karşın 15 katılımcıdan sağlıklı veri toplanamamıştır. Rehberlik birimlerinden alınan bilgi uyarınca yaygın gelişimsel bozukluk, özel öğrenme güçlüğü, mental retardasyon, görsel veya işitsel algı bozuklukları bulunan ergenler ölçek doldurma için davet edilmemiş ve çalışma dışı bırakılmıştır. Çalışma öncesinde İstanbul Aydın Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır. Daha sonra İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü ile irtibata geçilmiş, çalışmanın amacı ve hedeflenen denek sayısı uyarınca belirlenen okul müdürlüklerinden izin alınmıştır. Çalışmanın amacı katılımcılar ve ailelerine açıklanmış, daha sonra yazılı onamları alınmıştır. Katılımcılara ölçekleri doldurmaları için 45 dakika süre verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Toronto aleksitimi ölçeği (TAÖ-20): Bagby ve arkadaşları (21) tarafından geliştirilen TAÖ-20'nin duyguları tanımlama güçlük (Faktör 1), duyguları ifade etmekte güçlük (Faktör 2) ve dışa dönük düşünce olarak (Faktör 3) üç alt boyutu bulunmaktadır. 20 sorudan oluşan ölçek, beşli likert tipi derecelendirilmiştir. Ölçekten alınabilecek en düşük ve en yüksek puanlar sırası ile 0 ve 100'dür. TAÖ-20'den alınan puanın >58 olması aleksitimi tanısını işaret etmektedir. Türkçe TAÖ-20'nin geçerli ve güvenilir olduğu Güleç ve arkadaşları (22) tarafından gösterilmiştir. Ölçeğin Türkiye ergen örneklem grubunda geçerli olduğu Bolat ve arkadaşları (23) tarafından bildirilmiştir ve Cronbach alfa değeri 0.78 olarak saptanmıştır.

Çocuklar için düşünce eylem kaynaşması ölçeği (DEK-Ç): 19 soruluk, doğru yanlış olarak cevap-

lanan bir ölçüm aracıdır. Ölçek ile düşünce eylem kaynaşmasında görülebilen olabilirlik-diğer insanlar olumlu olaylar, olabilirlik-diğer insanlar olumsuz olaylar, olabilirlik-kendilik ve zarardan kaçınma değerlendirilmektedir. Ölçeğin orijinal geçerlik güvenilirlik çalışması Evans ve arkadaşları (2011) tarafından yapılmıştır. Türkçe ölçeğin geçerlik güvenilirlik çalışması ise Tarakçıoğlu ve arkadaşları (24) tarafından gerçekleştirilmiştir.

Çocuklar için sürekli kaygı envanteri (SKE-Ç): Bu çalışmada Spielberger ve arkadaşları (25) tarafından geliştirilen durumluk sürekli kaygı envanterinin, çocuklar için sürekli kaygı envanteri (SKE-Ç) kullanılmıştır. Sürekli kaygı, bireyin uzun süreli kaygı durumunu ölçmektedir. 20 sorudan oluşan SKE-Ç, 0, 1, 2 olarak puanlanan üçlü likert tipi derecelendirmeye sahip bir ölçektir. Yüksek puanlar, artmış kaygı seviyesine işaret etmektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlik güvenilirlik çalışması Özusta (26) tarafından yapılmış ve Cronbach alfa değeri 0.81 olarak bulunmuştur.

İstatistiksel Analiz

Veriler, SPSS versiyon 21 istatistik programı ile analiz edilmiştir (IBM, Chicago, IL). Verilerin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek için basıklık ve çarpıklık değerleri hesaplanmıştır ve değerlerin ± 1.5 aralığında bulunması üzerine verilerin normal dağıldığı varsayılmıştır (27). Değişkenlerin sıklık ve ortalama değerleri hesaplanmıştır. Kız ve erkek katılımcıların ölçek ortalamaları bağımsız örneklem t testi ile karşılaştırılmıştır. Aleksitimi düzeylerinin, sürekli kaygı puanlarına doğrudan etkisi ve DEK düzeylerinin bu ilişkide aracı rolü SPSS Process programında mediasyon analizi ile değerlendirilmiştir. Baron ve Kenny (28) kriterleri göz önüne alındığında Pearson korelasyon katsayılarının değişkenlerin modele uygun olduğu görülmektedir. Mediasyon analizine cinsiyet ve yaş değişkenleri kontrol değişkenleri olarak dahil edilmiştir. Aracı değişkenin anlamlı olup olmadığının incelenmesi için Bootstrap yöntemi kullanılmıştır. Bootstrap analizi 5000 örnekleme üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bootstrap yönteminin bir sağlaması olarak Sobel testi sonuçları da incelenmiştir.

BULGULAR

Kız katılımcıların TAÖ-20 ($p=0.003$) ve SKE-Ç ($p<0.001$) puanları erkek katılımcılara oranla anlamlı ölçüde yüksek bulunmuştur. DEK-Ç puanları açısından ise cinsiyetler arası fark saptanmamıştır ($p\geq 0.05$). Kız ve erkek katılımcıların TAÖ-20 toplam ve alt ölçek puanları ile, SKE-Ç ve DEK-Ç puan ortalamaları, standart sapmaları ve istatistiksel karşılaştırmaları Tablo 1'de sunulmuştur.

Korelasyon katsayıları incelendiğinde, TAÖ-20 ile SKE-Ç puanları arasında pozitif yönde güçlü bir korelasyon ($r=.626$, $p<0.001$) görülmüştür. TAÖ-20 ile DEK-Ç ($r=.190$, $p<0.001$) ve DEK-Ç ile SKE-Ç ($r=.165$, $p<0.001$) puanları arasında ise pozitif yönde zayıf bir korelasyon bulunmaktadır.

Aracı değişken analizinin başlangıcında, normal dağılım (Tüm değişkenler için; $-3.29<Z<3.29$), çoklu normal dağılım (Mahalanobis Uzaklığı <10.597), değişkenliğin doğrusallığı ($p<.05$), çoklu doğrusallık ($r<.70$; Tolerance $>.2$; VIF <10), otokorelasyon ($1.5 < \text{Durbin Watson} < 2.5$) ve artıkların normal dağılımı varsayımları test edilmiştir ve varsayımların sağlandığı gözlenmiştir. Birinci aşamada, TAÖ-20 puanlarının, SKE-Ç'yi anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüştür ($F(2,974)=351.7105$, $p<0.001$, $R^2=.4193$, $b=0.4851$, $SH=0.0185$.) İkinci aşamada, TAÖ-20 puanlarının, DEK'i anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüştür ($F(2,974)=85.6477$, $p<0.001$, $R^2=0.1496$, $b=0.0748$, $SH=0.0126$). Üçüncü aşamada, TAÖ-20 ve DEK puanlarının birlikte, SKE-Ç'yi anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüştür ($F(3,973)=241.4887$, $p<0.001$, $R^2=0.4268$). (Tablo 3). Aracı değişkenin etkisinin anlamlı olup olmadığını incelemek için yapılan Bootstrap

sonuçları, aracılık etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir (BootLLCI=0.0053, BootULCI=0.0227). Sobel testi sonuçları da aracılık etkisinin anlamlı olduğunu işaret etmektedir ($Z=3.0195$, $p<0.001$).

TARTIŞMA

Bu araştırmada İstanbul'da 985 ergen üzerinde, aleksitiminin kaygı düzeyi üzerine etkisi, ek olarak DEK'in bu ilişki üzerindeki aracı rolü incelenmiştir. Aleksitiminin, ergenlerde yüksek kaygı düzeyi ile ilişkisi olduğu, DEK düzeyi yüksekliğinin ise bu ilişki üzerinde pozitif yönde aracı rolü olduğu görülmüştür.

Aleksitimi, bireyin duyguları tanımasını, uygun şekilde ifade etmesini kısıtlayan, empatik düşünme becerisinin de zayıf olduğu bir kişilik özelliğidir (29). Aleksitimi kişilik özelliğine sahip ergenler, bu kısıtlılıklar nedeni ile uygun arkadaş ilişkileri geliştirmekte ve sosyal aktivitelere katılmada önemli sorunlar yaşayabilmektedirler (30). Ergenlik döneminde arkadaş grupları ile sağlıklı ilişkilerin benlik saygısı gelişiminde önemli olduğu dikkate alındığında (31), aleksitimi kişilik özelliğine sahip ergenlerin sosyal alanda yetersizlikleri nedeni ile sosyal kaygılarının artması beklenebilir. Ek olarak, aleksitimide duyguları uygun şekilde tanımlama ve ifade etmede zorluk, stresli yaşam olaylarından sonra duygu düzenleme sorunlarına yol açabilir (32). Duygu düzenleme sorunları aleksitimi kişilik özelliğine sahip ergenlerde stresli yaşam olaylarından sonra ortaya çıkan kaygının uzamasına ve şiddetinin yüksek düzeyde kalmasına sebep olabilir. Bu bilgilere ek olarak, aleksitimi kişilik özelliğine sahip ergenlerin, sosyal izolasyonları nedeni ile akran zorbalığına maruz kalma ve olumsuz ruhsal sonuçlar açısından artmış

Tablo 1. Kız ve erkek katılımcıların ölçek puan ortalamalarının istatistiksel karşılaştırılması

	Kız(n=552) Ort.(SS)	Erkek(n=448) Ort. (SS)	t	P
SKE-Ç	38.67 (7.38)	34.31 (7.12)	9.44	<0.001
DEK-Ç	3.71 (4.20)	3.77 (4.45)	-0.21	0.829
TAÖ20-F1	17.11 (6.23)	14.81 (5.71)	6.01	<0.001
TAÖ20-F2	13.56 (4.01)	12.67 (3.87)	3.52	<0.001
TAÖ20-F3	20.78 (3.99)	22.09 (4.01)	-5.16	<0.001
TAÖ20-T	51.45 (10.30)	49.58 (9.63)	2.93	0.003

Bağımsız örneklem t testi. Ort:Ortalama, SS: Standart sapma, SKE-Ç: Çocuklar için sürekli kaygı envanteri, DEK-Ç: Çocuklar için düşünce kaynaşması ölçeği, TAÖ-20: 20 soruluk Toronto aleksitimi ölçeği, F:Faktör

Tablo 2. TAÖ-20, SKE-Ç ve DEK-Ç ölçeklerinin korelasyon analizi

	SKE-Ç	DEK-Ç	TAÖ20-F1	TAÖ20-F2	TAÖ20-F3	TAÖ20-I
SKE-Ç	-					
DEK-Ç	.165**	-				
TAÖ20-F1	.658**	.227**	-			
TAÖ20-F2	.596**	.141**	.631**	-		
TAÖ20-F3	-.020	-.008	-.024	.079*	-	
TAÖ20-I	.626**	.190**	.846**	.808**	.419**	-

Pearson momentler çarpımı korelasyon testi. SKE-Ç: Çocuklar için sürekli kaygı envanteri, DEK-Ç: Çocuklar için düşünce kaynaşması ölçeği. TAÖ-20: 20 soruluk Toronto aleksitimi ölçeği, F:Faktör *p<0.05, **p<0.001

riske sahip olduğu bildirilmiştir (33). Akran zorbalığına maruz kalmanın da kaygı düzeyini arttırıcı etkisi (34,35,36), bu çalışmada bulunan aleksitimi ve kaygı düzeyi arasındaki anlamlı ilişkinin anlaşılmasına katkıda bulunabilir.

DEK'in aleksitimi ve kaygı düzeyi arasındaki ilişki üzerinde aracı etkisine bakıldığında, DEK sorunlarının ergenlerde aleksitimi ile kaygı düzeyi üzerinde aracı rol üstlendiği görülmüştür. DEK, düşüncelerin eyleme geçme ile eşdeğer olduğuna veya sadece düşünmenin dahi gerçek olaylar ile sonuçlanma olasılığını arttıracığına ilişkin bilişsel sistem ve inançları tanımlamaktadır (37). Bireyin aklına olumsuz düşünceler geldiği zaman, kendisinin ve çevresindekilerin, kaza, hastalık vb. olumsuz yaşam olaylarını yaşama olasılığının arttığı düşünmesi artmış sorumluluk hissi ile ilişkilidir (38) ve bu durum kaygı düzeyini yükseltebilecektir. Çalışmamızın sonuçları ile uyumlu şekilde, DEK ile kaygı bozukluklarının ergen popülasyonda sık olarak birliktelik gösterdiği bildirilmiştir (39). Mevcut çalışmanın sonuçları dikkate alındığında, aleksitimi ile kaygı arasındaki ilişkide, yüksek DEK düzeyinin etkisinin de dikkate alınmasının önemli olduğu kanaatine varılmıştır. DEK olabirlik boyutu, endişeli düşüncelerin olumsuz olaylara yol açabileceğine dair beklenti ve inançları işaret etmektedir. Yüksek düzey DEK olabirlik bilişsel

yapısına sahip bir bireye göre örnek olarak, kalp krizine dair bir düşüncenin akla gelmesi atağı tetikleyebilir, sosyal olarak reddedileceğine dair düşüncelerin akla gelmesi ise sosyal dışlanmayı arttırabilir. Bu süreçle birlikte yüksek DEK olabirlik düzeyi düşüncelerin bastırılması ve kaçınma ile sonuçlanarak kaygı bozukluklarına yol açabilecektir (3). DEK ahlak boyutu, akla gelen cinsel ve saldırgan düşüncelerin, ahlaki açıdan sorunlu bir eyleme dönüşebileceği ile ilişkilidir ve de yüksek kaygı düzeyi ve depresif belirtiler ile ilişkili olabileceği bildirilmektedir (3). Ergen yaş grubunun cinsel ve dürtüsel gelişim özellikleri dikkate alındığında, bireyin yoğun suçluluk ve kendini suçlama (3) nedeni ile düşüncelerini ve eylemlerini kontrol etme kaygısını yoğun olarak yaşayabileceği düşünülebilir ve bu durum çalışmamızın DEK'in yüksek kaygı düzeyi oluşumuna aracı etkisine dair bulgularını açıklayabilir. Muris ve arkadaşları, 427 ergen katılımcı ile çalışmış ve yüksek DEK düzeyini kaygı bozuklukları ile ilişkili bildirmişlerdir (39). Evans ve arkadaşları ise, 7-14 yaş arası 356 çocuk ve ergen ile yaptıkları araştırma sonucu, DEK ile patolojik kaygı arasında ilişki saptamışlardır (1). Bu araştırmaların ve mevcut çalışmanın sonuçları benzerlik göstermektedir.

Çalışmamız kısıtlılıkları ile birlikte

Tablo 3. Aleksitimi ve sürekli kaygı ilişkisinde, düşünce eylem kaynaşmasının aracı rolüne dair mediasyon analizi sonuçları

	B	SH	t
İlk Aşama			
TAÖ-20 --> SKE-Ç	.4851	.0185	26.2843*
R ² =.4193; F(2,974)=351.7105*			
İkinci Aşama			
TAÖ-20--> DEK-Ç	.0748	.0126	5.9419*
R ² =.1496, F(2,974)=85.6477*			
Üçüncü Aşama			
DEK-Ç --> SKE-Ç	.1660	.0467	3.5552*
TAÖ-20--> SKE-Ç	.4727	.0187	25.3094*
R ² =.4268, F(3,973)=241.4887*			

*p<0.001; SKE-Ç: Çocuklar için sürekli kaygı envanteri, DEK-Ç: Çocuklar için düşünce kaynaşması ölçeği, TAÖ-20: 20 soruluk Toronto aleksitimi ölçeği, kontrol değişkenleri: yaş ve cinsiyet, Sobel Z=3.0195

değerlendirilmelidir. Çalışmanın kesitsel niteliği nedensellik hakkında çıkarım yapılmasını engellemektedir. Ek olarak çalışma İstanbul Avrupa yakasındaki okullarda yürütülmüştür. Aleksitimi ve yüksek kaygı sorunlarında sosyal ve kültürel etkilerin önemli olduğu düşünüldüğünde (40,41), farklı bölgelerde yapılacak araştırmalar bilgilerimize katkıda bulunabilir. Çalışmanın denek grubunu 12-17 yaş arası ergenler oluşturmaktadır ve bu durum sonuçların farklı yaş gruplarına genellenmesini kısıtlamaktadır.

Bununla birlikte, bilgilerimize göre ulusal ve uluslararası yazında aleksitimi, kaygı ve DEK düzeyinin aracı rolü üzerinde yapılan ilk araştırma olması ve görece iyi denek sayısı ile çalışılması, araştırmamızın güçlü yönünü oluşturmaktadır.

SONUÇ

Bu sonuçlar, aleksitimi kişilik özelliklerine sahip

KAYNAKLAR

1. Evans DW, Hersperger C, Capaldi PA. Thought-action fusion in childhood: Measurement, development, and association with anxiety, rituals and other compulsive-like behaviors. *Child Psychiatry Hum Dev* 2011; 42:12-23.
2. Werner, H. Comparative psychology of mental development. 1948; New York: Follett.
3. Berle D, Starcevic V. Thought-action fusion: Review of the literature and future directions. *Clin Psychol Rev* 2005;25:263-284.
4. Salkovskis, P, Shafran R, Rachman S, Freeston, MH. Multiple pathways to inflated responsibility beliefs in obsessional problems: Possible origins and implications for therapy and research. *Behav Res Ther* 1999; 37:1055-1072.
5. Piri S, Kabakçı E. Düşünce-eylem kaynaşması, yüklenme biçimleri, depresif ve obsesif-kompulsif belirtiler arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Türk Psikiyatri Derg* 2007; 18(3):197-206.
6. Rachman S. Obsessions, responsibility and guilt. *Behav Res Ther* 1993; 31:149-154.
7. Roh D, Kim WJ, Kim CH. Alexithymia in obsessive-compulsive disorder: clinical correlates and symptom dimensions. *J Nerv Ment Dis* 2011;199:690-695.
8. Karukivi M, Hautala L, Kaleva O, Haapasalo-Pesu KM, Liuksila PR, Joukamaa M, Saarijärvi S. Alexithymia is associated with anxiety among adolescents. *J Affect Disord* 2010; 125:383-387.
9. Grynberg D, Luminet O, Corneille O, Grèzes J, Berthoz, S. Alexithymia in the interpersonal domain: A general deficit of empathy? *Pers Individ Dif* 2010; 49:845-850.
10. Honkalampi K, Tolmunen T, Hintikka J, Rissanen ML,

ergenlerin yüksek kaygı düzeyi ile ruh sağlığı kliniklerine başvurduklarında, düşüncelerinin ve bu düşünceler ile gerçek yaşam olaylarına dair iç görüşünün ele alınmasının faydalı olabileceğini düşündürmektedir. Özellikle endişeli düşüncelerin akla gelme durumlarında, yine de bunun sadece düşünce olduğu ve somut olaylar ile ayrımının yapılmasının faydalı olduğuna dair psikoeğitim ile iç görü kazandırabilir. Bu kesitsel çalışmada terapötik süreçlerin etkisi araştırılmadığı için, ileriki araştırmalarda aleksitimi ile kaygı ilişkisinde DEK kaynaşmasına dair terapötik müdahalelerin etkinliğinin araştırılması bilgilerimize katkıda bulunabilir.

Yazışma Adresi: Uzm. Dr., Mesut Yavuz, Fransız Lape Hastanesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları, İstanbul Aydın Üniversitesi Psikoloji Bölümü mesutyavuzdr@gmail.com

- Kylmä J, Laukkanen E. The prevalence of alexithymia and its relationship with Youth Self-Report problem scales among Finnish adolescents. *Compr Psychiatry* 2009;50:263-268.
11. Yelsma P. Self-esteem and alexithymia. *Psychol Rep* 1995; 77:735-738.
12. Sasai K, Tanaka K, Hishimoto A. Alexithymia and its relationships with eating behavior, self esteem, and body esteem in college women. *Kobe J Med Sci* 2010; 56:E231-E238.
13. Dalbudak E, Evren C, Aldemir S, Coskun KS, Yıldırım FG, Ugurlu H. Alexithymia and personality in relation to social anxiety among university students. *Psychiatry Res* 2013; 209:167-172.
14. Uzal G, Yavuz M, Akdeniz B, Çalli S, Bolat N. İstanbul ilinde öğrenim gören lise öğrencilerinde aleksitimi karakter özellikleri ile üst biliş özellikleri ve ruhsal sorunlar arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Derg* 2018;19:478-484.
15. Tillfors M, Persson S, Willén M, Burk WJ. Prospective links between social anxiety and adolescent peer relations. *J Adolesc* 2012; 35:1255-1263.
16. Ingul JM, Klöckner CA, Silverman WK, Nordahl HM. Adolescent school absenteeism: modelling social and individual risk factors. *Child Adolesc Ment Health* 2012;17:93-100.
17. Mohapatra S, Deo SJ, Satapathy A, Rath N. Somatoform disorders in children and adolescents. *Ger J Psychiatry* 2014; 17:19-24.
18. Chase RM, Pincus DB. Sleep-related problems in children and adolescents with anxiety disorders. *Behav Sleep Med* 2011; 9:224-236.
19. Ginsburg GS, La Greca AM, Silverman WK. Social anxiety

- in children with anxiety disorders: relation with social and emotional functioning. *J Abnorm Child Psychol* 1998;26:175-85.
20. Maldonado L, Huang Y, Chen R, Kasen S, Cohen P, Chen H. Impact of early adolescent anxiety disorders on self-esteem development from adolescence to young adulthood. *J Adolesc Health* 2013;53:287-92.
21. Bagby RM, Parker JDA, Taylor GJ. The twenty item Toronto Alexithymia Scale--I: Item selection and cross-validation of the factor structure. *J Psychosom Res* 1994; 38:23-32.
22. Güleç H, Köse S, Yazıcı Güleç M, Çıtak S, Evren C, Borckardt J, et al. Yirmi soruluk Toronto Aleksimi Ölçeği'nin Türkçe uyarlamasının geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesi. *Klinik Psikofarmakol Bülteni* 2009;19:213-219.
23. Bolat N, Yavuz M, Eliaçık K, Zorlu A. Evren C, Köse S. Psychometric properties of the 20-Item Toronto Alexithymia Scale in a Turkish adolescent sample. *Anadolu Psikiyatri Derg* 2017;18:362-368.
24. Tarakçıoğlu MC, Kadak MT, Boysan M, Çalışkan Y, Demirel ÖF, Memik NÇ, Evans DW. Thought Action Fusion Child Version (TAFIC) reliability and validity in a school based Turkish population. 28. Ulusal Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kongresi Bildiri Kitabı 2018;226.
25. Spielberger CD, Edwards CD, Lushene RE, Montouri J, Platzek, D. STAIC preliminary manual. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press. 1973.
26. Özusta ŞH. Çocuklar için durumluluk-süreklilik kaygı envanteri uyarlama, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikol Derg* 1995;10:32-34.
27. Tabachnick BG, Fidell LS. Principal components and factor analysis. *Using multivariate statistics*, 2001; 4:582-633.
28. Baron RM, Kenny DA. The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *J Pers Soc Psychol* 1986; 51:1173.
29. Lumley MA, Ovies T, Stettner L, Wehmer F, Lakey B. Alexithymia, social support and health problems. *J Psychosom Res* 1996;41:519-530.
30. Garisch JA, Wilson MS. Vulnerabilities to deliberate self-harm among adolescents: The role of alexithymia and victimization. *Br J Clin Psychol* 2010; 49:151-162.
31. Ryan RM, Stiller JD, Lynch JH. Representations of relationships to teachers, parents, and friends as predictors of academic motivation and self-esteem. *J Early Adolesc* 1994;14:226-249.
32. Connelly M, Denney DR. Regulation of emotions during experimental stress in alexithymia. *J Psychosom Res* 2007; 62:649-656.
33. Prino LE, Longobardi C, Fabris MA, Parada RH, Settanni M. Effects of Bullying Victimization on Internalizing and Externalizing Symptoms: The Mediating Role of Alexithymia. *J Child Fam Stud* 2019; 1-8.
34. Craig WM. The relationship among bullying, victimization, depression, anxiety, and aggression in elementary school children. *Pers Individ Dif* 1998; 24:123-130.
35. Kapçı EG. İlköğretim öğrencilerinin zorbalığa maruz kalma türünün ve sıklığının depresyon, kaygı ve benlik saygısıyla ilişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 2004;37:1-13.
36. Kumpulainen K. Psychiatric conditions associated with bullying. *Int J Adolesc Med Health* 2008;20:121-132.
37. Shafran R, Rachman S. Thought-action fusion: a review. *J Behav Ther Exp Psychiatry* 2004; 35:87-107.
38. Yorulmaz O, Karancı AN, Bastug B, Kisa C, Goka E. Responsibility, thought-action fusion, and thought suppression in Turkish patients with obsessive–compulsive disorder. *J Clin Psychol* 2008; 64:308-317.
39. Muris P, Meesters C, Rassin E, Merckelbach H, Campbell J. Thought–action fusion and anxiety disorders symptoms in normal adolescents. *Behav Res Ther* 2001; 39:843-852.
40. Kirmayer LJ, Young A, Hayton BC. The cultural context of anxiety disorders. *Psychiatr Clin North Am* 1995; 18:503-521.
41. Fukunishi I, Nakagawa T, Nakamura H, Kikuchi M, Takubo M. Is alexithymia a culture-bound construct? Validity and reliability of the Japanese versions of the 20-item Toronto Alexithymia Scale and modified Beth Israel Hospital Psychosomatic Questionnaire. *Psychol Rep* 1997; 80:787-799.